

1989 CESTA K LISTOPADU

Násilný charakter rumunské revoluce, pád diktátora Ceauseseca

Zdroj: ABC News: *The Fall of Communism* (1990), (00:55:54 – 00:58:18)

ANOTACE:

Ukázka zachycuje sled dramatických událostí z prosince 1989, které vedly k bezprostřednímu pádu režimu prezidenta Ceauseseca. Zvláštní důraz je kladen na charakteristiku rumunského režimu a násilný konec diktátora.

SPOLEČENSKÉ SOUVISLOSTI:

Na rozdíl od zemí kde místní režimy skončily v průběhu roku 1989 svou vládu na základě jednání u kulatého stolu (Maďarsko, Polsko), kdy společenské změny byly výslednicí nátlaku veřejnosti, ovšem bez dominantního násilí (NDR, Československo), byl pád rumunského komunistického režimu zcela specifický. Ve své podstatě se jednalo o formu ozbrojeného puče, kdy se revoluce nevyhnula násilí a zmatkům.

Tento fakt jistě umocňuje specifický a tuhý charakter tamního komunistického režimu, který byl silně spjat s kultem osobnosti diktátora Ceauseseca, který respektoval pouze sám sebe, do poslední chvíle byl přesvědčen o vlastní neomylnosti a nebyl schopen ani částečné reflexe změn, které od něj požadovala společnost.

Jeho kult osobnosti, jenž byl systematicky budován od poloviny šedesátých let, kdy se diktátor dostal k politické moci, byl jedním z nejbizarnějších v celé Evropě. Byl spojován s nejvýznamnějšími postavami rumunské historie, jejichž byl přímým a přirozeným pokračovatelem. Na samém začátku se nový vůdce velmi často setkával s představiteli pracující třídy, po celé zemi byla organizována masová lidová shromáždění.

V neposlední řadě zde velmi silně působí násilný a rychlý proces s diktátorem a jeho manželkou, který vyvrcholil jejich popravou o Vánocích 1989 (24. prosince 1989).

Ještě ve dnech 20.-24. listopadu 1989 se konal sjezd rumunských komunistů. Lidové demonstrace proti režimu N. Ceauseseca započaly v Temešváru 16. prosince 1989. V následujících dnech se nepokoje šířily po celém Rumunsku. Dne 21. prosince se povstání proti diktátorovi přeneslo i na Bukurešť, bylo charakteristické všeobecným zmatkem, generovaným častými srážkami vnitřně rozštěpenou armádou a povstalci. O těchto událostech se v prvních dnech západní svět dozvídal zprostředkovaně, např. přes Maďarsko a Jugoslávii, takže prvotní informace byly s výjimkou rozhlasových zpráv (Svobodná Evropa, Hlas Ameriky) poněkud nejisté. Ne všechny aspekty rumunského transformačního procesu jsou dodnes uspokojivě vysvětleny.

Možné otázky:

1. V čem spočívala specifičnost pádu komunistického režimu v Rumunsku?
2. Měla na tento proces nějaký reálný vliv západní politická reprezentace?
3. Jak se konkrétně projevoval vliv diktátora Ceauseseca na chod země?
4. Proč se obyčejní lidé upřímně radovali ze smrti „svého vůdce“?

Modelové odpovědi:

1. Žádný jiný převrat v zemích střední a východní Evropy v roce 1989 (převzetí moci) neprobíhal natolik násilným způsobem jako v Rumunsku, což bylo způsobeno několika faktory, které nebyly v okolních zemích natolik zřetelné. Jednak šlo o skutečně „tuhý“ režim, kde neexistovala politická dělba moci, kterou kumuloval ve svém rodinném klanu diktátor Ceausecu, dále se neuvěřitelně zhoršovala hospodářská situace, která pro většinu rumunského obyvatelstva v osmdesátých letech znamenala život v bídě, režim dále kontroloval veškerý společenský život a termín „vzpouza poddaných“ velmi přesně vystihuje reálnou situaci na sklonku osmdesátých let.
2. Dlouhou dobu byly pro Rumunsko charakteristické velmi časté zahraniční návštěvy představitelů svobodného světa, kdy zemi navštívily významné osobnosti mezinárodního politického života, jako byl Charles de Gaulle nebo americký prezident Richard Nixon, jenž navštívil Rumunsko v létě 1969. Jistého pomyslného vrcholu této své popularity dosáhl Ceausescu na konci 70. let, kdy ho americký prezident Carter označil za východoevropský symbol pro demokracii. Tento trend, který dokázal Ceausescu zúročit i v domácí politice, se nepodařilo udržet v letech osmdesátých, kdy se do světa začaly prostřednictvím sdělovacích prostředků či emigrantů šířit skutečné informace o rázu rumunského režimu. Ve spojení s hlubokou ekonomickou krizí a astronomickým zahraničním zadlužením tyto problémy zemi uvrhly do stále hlubší mezinárodní izolace.
3. Absolutní kontrolou veškerého společenského dění, téměř iracionálním ideologickým tlakem, kdy byl diktátor propagandisticky zbožšťován jako osoba zcela neomylná, jako „otec národa“, který je velmi úzce spjat s „obyčejným lidem“.
4. V příkrém rozporu s představou „lidového vůdce“ bylo skutečné počínání režimu v osmdesátých letech, kdy veškeré megalomanské plány skončily silným zahraničním zadlužením a krizí v zásobování potravinami, množily se protesty a znepokojení mezi obyvatelstvem. Stát neprojevoval zájem o sociální oblast a prostředky plynoucí do této sféry byly v podstatě minimální. Neustále se snižovaly přídělky potravin, dodávky energií do domácností apod. Postupně docházelo k izolaci Rumunska v mezinárodním politickém prostředí, od konce osmdesátých let se množily izolované disidentské skupiny, prezident Ceausescu ztratil jakýkoli morální a politický kredit před svým vlastním národem.